

Sivspurv *Emberiza schoeniclus*

Global utbredelse

Sivspurv er utbredt over mesteparten av den palearktiske region, i det meste av Europa og østover i Asia til Kamtsjatka og Nord-Japan, men mangler stort sett i Nord- og Øst-Sibir. Mot sør finnes sivspurv til Middelhavet, Lilleasia, Syria, Turkestan og nordre deler av Kina (Harrison 1982).

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge finnes sivspurv i dag så godt som over hele landet, fra kyst til høyfjell, og er til dels svært vanlig mange steder. Men bestanden er fortsatt sparsom på deler av Vestlandet. Resultatene fra Atlas-prosjektet viser imidlertid at arten i dag har en langt bedre utbredelse på Vestlandet enn Haftorn (1971) regnet med. I følge Carlsson m.fl. (1988) hekker f.eks. sivspurven på egnede steder over omtrent hele Rogaland, og at det har vært minimal bestandsøkning og utvidelse av utbredelsesområdet i fylket de siste 20-30 år. Også i Vest-Agder viste det seg at sivspurv var vanligere enn antatt (Olsen 1978).

I Norge finnes to økologisk ulike populasjoner eller utbredelsesområder, som overlapper noe geografisk, og som begge etter hvert har støtt sammen i vårt land. Det ene er nordlig/østlig og det andre mer sørlig. Dette gir seg utslag i at sivspurv i Sør-Norge finnes i to hekkeområder: (1) I fjellet fra bjørkebeltet til vierregionen. Enkelte steder finnes den også ned i barskogsregionen, til dels også lavere. (2) Ved næringsrike innsjøer i lavlandet, og ved elver og fjordarmer med siv og takrør, bl.a. rundt Oslofjorden og innover mot Mjøsa, og langs Sørlands- og Vestlandskysten. Denne populasjonen er mer oppstykket enn fjellpopulasjonen, vesentlig på grunn av mangel på denne type lokaliteter. Det er i dag ikke mulig å trekke noen naturlig grense mellom de to populasjonene, eller skille dem på habitatvalg. F.eks. synes habitatvalgene til fjellformen å dominere også i lavlandet på Vestlandet og Sørlandet (Olsen 1978, Jacobsen 1987). Både i Trøndelagsfylkene og i Nord-Norge hekker sivspurv mer sammenhengende og tallrikt fra kyst til vierbeltet i fjellet. Bestandene i Nord-Norge antas å høre sammen med den sørnorske fjellpopulasjonen. De ulike populasjonene er ikke morfologisk forskjellige, men er antatt å bestå av genotypisk to atskilte populasjoner og har vandret inn langs ulike veier. Det er imidlertid knyttet mye usikkerhet til disse spørsmål.

Sivspurv hekker i mange typer våtmark, gjerne med høy urtevegetasjon, langs kantene av fersk- og brakkevann, særlig med tett og frodig vegetasjon og busker, på torvmyrer, fuktenger med høye urter, takrørskoger, og fuktige skogområder. Også hekkepopulasjonene i bjørke- og vierregionen til fjells velger fuktige steder, men helst med innslag av kratt og busker. Sivspurv kan også hekke i tørrere skog, bl.a. i lågurt-bjørkeskog (egne obs.), eller i fattig lynchhei (Jacobsen 1987).

Mat søkes både i vegetasjonen og nede på bakken, men sjelden i trær. Sivspurv lever om sommeren vesentlig av insekter knyttet til vann og våtmark, samt edderkopper, men tar også mye frø. Reiret legges nesten alltid på bakken, i tett vegetasjon, men av og til også i busker. Som oftest ligger reiret skjult under busker, i en tue eller under noen visne takrør.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Det foreligger et grovt bestandsanslag på at vi har mellom 500.000-1.000.000 hekkende par sivspurv i Norge. Fjellformen og bestandene i Nord-Norge, Trøndelag og Østlandet har neppe økt eller minket i bestandsstørrelse eller utbredelse de siste 20 år. Det var en svak økning i antall syngende hanner i Nordre Øyeren i Akershus mellom 1976 og 1981 (Syvertsen 1985). På Vestlandet har sivspurven økt både i antall og utbredelse de siste 20 år. Som nevnt foregikk antakelig bestandsøkningen i både Vest-Agder og Rogaland tidligere, mens det i Hordaland har vært en klar økning i sivspurv-bestandene også de siste 20 år (jf Byrkjeland & Råd 1975, Lien 1977, Jacobsen 1985b, 1987).

Hekkebiologi

Hannen kommer noen dager før hunnen og velger territorium. Den synger helst fra toppen av en busk, synger jevnt og mye fram til rugingen begynner, men avtar så noe i frekvens. Det er som oftest lett å registrere om sivspurv er til stede hvis en er på en lokalitet i etablerings- og eggleggingstiden. Dessuten er sangaktiviteten hos sivspurv større hvis det synger andre sivspurver i nærheten, men den kan være taus hvis det er langt til nabopar. I rugetiden og ungeperioden varsler foreldrene mye, og sivspurv viser avledningsatferd når de blir forstyrret ved reiret. Reiret bygges av hunnen. Egg legges i lavlandet i Sør-Norge i løpet av mai, i fjellet og i Nord-Norge fra slutten av mai til begynnelsen av juli. Ruging foregår i 11-14 døgn av begge kjønn. Ungene mates av begge foreldre, og reirperioden varer i 9-14 døgn.

Trekkforhold

De aller fleste trekker ut av landet fra midt i august til midt i oktober, men forlater hekkelokalitetene til dels langt tidligere. Noen få individer overvintrer ved kysten i Sør-Norge, primært hanner. Det viktigste vinterområdet for vår sivspurv ser ut til å være i SV-Europa. Sivspurvenerne returnerer til hekkeplassene fra slutten av mars til midt i mai, i fjellet i Sør-Norge og i Nord-Norge sjelden før i slutten av april.

Sivspurv *Emberiza schoeniclus*

1192 ● Konstatert hekking

610 ● Sannsynlig hekking

505 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

